

κεφαλή· πρὸς ὃ δὲ λέγεται ὡς μέρος, οὐκ ἔστιν ἀνάγκη εἰδέναι ἀφωρισ-
 μένως· ἂν γὰρ ὀρώμεν χεῖρα ἐρριμμένην οὕτως ἀποκοπεῖσαν, ὅτι μὲν
 χεῖρ ἔστιν ἴσμεν, τίνος δὲ ἔστι χεῖρ οὐκ ἔξ ἀνάγκης ἴσμεν· ὥστε τὰ
 τοιαῦτα ἡγουν αἰ ὡς μέρη οὐσίαι οὐκ εἰσὶ πρὸς τι. Τούτου τοίνυν τοῦ
 5 συλλογισμοῦ τὴν μὲν μεῖζονα ἔλαβεν ἐν τῷ συμπεράσματι τοῦ πορίσματος·
 τὴν δὲ ἐλάττω τέθεικεν ὑπέρτερον ἐν τῷ γράμματι. Εἰ τοίνυν λαμβάνεται
 ἡ λύσις αὕτη ἀπὸ τοῦ πορίσματος, τὸ δὲ πόρισμα ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ
 δευτέρου, ὥστε καὶ ἡ λύσις ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ δευτέρου, διὰ τοῦτο εἶπεν,
 ὅτι κατὰ τὸν δεύτερον ὀρισμὸν ἴσως ἂν ῥηθῆι τι πρὸς τὴν ἀπορίαν.
 10 Εἶτα συμπεραίνει καθόλου τὴν λύσιν τῆς ἀπορίας λέγων, ὅτι εἰ δὲ μὴ
 ἔστι ταῦτα τῶν πρὸς τι (εἴρηται δὲ ὅτι ἐπὶ τῶν ἄλλων οὐσιῶν φανερόν
 ἔστιν, ὅτι οὐκ εἰσὶ τῶν πρὸς τι, ἀλλὰ περὶ τούτων μόνων ἦν ἡ ἀμφισ-
 βήτησις, καὶ ταῦτα δέδεικται ὅτι οὐκ εἰσὶν) ἀληθές ἂν εἴη λέγειν, ὅτι
 οὐδεμία οὐσία ἔστι τῶν πρὸς τι· ὥστε ἡ ἀπορία ἢ ἐκ τοῦ προτέρου
 15 ὀρισμοῦ κινήθησιν λέλυται· μὲν ἐκ τοῦ δευτέρου, ἅμα δὲ καὶ τὸν πρό-
 τερον ὀρισμὸν ἐλέγξασα, τὸν δεύτερον ἀνηγόρευσεν.

Ἴσως δέ.

Ἐπὶ πᾶσιν ἐξαιτιᾶται ἢ παραιτεῖται, λέγων ὅτι χαλεπὸν ἔστι περὶ
 τῶν τοιούτων ἀποφαίνεσθαι θαρρούντως διὰ τὴν αὐτῶν δυσχέρειαν μὴ
 20 πολλακίς ἐπεσκεμμένους, ἀλλὰ τὸ διαπορεῖν περὶ ἐκάστου, κἂν μὴ μέλλοι
 τις διὰ τὴν τῆς ὕλης δυσχέρειαν θαρρούντως ἀποφαίνεσθαι τᾶληθές, οὐκ
 ἄχρηστον οὐδὲ ἀλυσιτελές ἔστιν· ἢ γὰρ ἀπορία εὐπορίας ἔστιν ἀρχή, καὶ
 ὁ ἀπορῶν ἐγγύτερόν ἐστι τοῦ ὀρᾶν τᾶληθές, ὡς ἐν τοῖς Ἐλέγχοις λέ-
 5. 121 γεται, τοῦ μηδὲ ἀποροῦντος ἄλλως μηδὲ ζητοῦντος | εὔρειν καὶ μαθεῖν·
 25 καὶ ὡς ἐν τοῖς Τοπικοῖς λέγεται, ἰσχυροῦς ἐπ' ἀμφοτέρα ποιεῖ τὸ περὶ
 ἐκάστου θεωρεῖν τί τᾶληθές καὶ τί τὸ ψεῦδος, διὰ τούτου δὲ καὶ ἡμᾶς
 ἐρεθίζει πρὸς τὴν περὶ αὐτῶν ζήτησιν ὁ Φιλόσοφος. Εἰ γὰρ περὶ πάντων
 αὐτὸς ἀπεφύνατο, οὐκ ἂν ἡμῖν ὑπελέλειπτο ζητεῖν περὶ ὅτουσιν οὐδ' ἠθέ-
 λησεν ἡμᾶς ὥσπερ ἑτεροκινήτους εἶναι παντάπασιν, ἀρκουμένους τῷ τὸν
 30 Φιλόσοφον ἢ τὸν δεῖνα φθάσαντα περὶ ἐκάστων ἱκανῶς εἰπεῖν.

[Ζητήματα.]

Περὶ τοῦτο τὸ μέρος ζητοῦνται· πρῶτον, περὶ τῆς ἀπορίας, διατί
 μᾶλλον ἐκίνησε ταύτην ἐπὶ τῆς οὐσίας ἢ ἐπὶ τῆς ποσότητος καὶ ποιότητος.
 Ὡσπερ γὰρ ἄτοπὸν ἔστι τὴν οὐσίαν εἶναι πρὸς τι, οὕτως ἔστιν ἄτοπον
 35 καὶ τὴν ποσότητα καὶ ποιότητα, διότι, ὡς φησιν ὁ Φιλόσοφος ἐν τῷ τρίτῳ
 τῆς Φυσικῆς, τρία εἶδη εἰσὶ τοῦ ὄντος· ἢ οὐσία, ἢ ποσότης καὶ ἢ ποιότης.

τὰ δὲ ἄλλα εἰσὶ σχέσεις τῶν ὄντων. Ὡσαύτως δὲ ζητεῖται διατί τὸ ἄτοπον ἐκεῖνο τὸ τὴν οὐσίαν εἶναι πρὸς τι συνήγαγεν ἐκ τοῦ προτέρου ὀρισμοῦ μᾶλλον ἢ ἐκ τοῦ δευτέρου· καὶ γὰρ καὶ κατὰ τὸν δεύτερον ὀρισμὸν ἔπεται τοῦτο· σαφὲς γάρ ἐστιν ὅτι τὸ διπλάσιον καὶ ἡμισυ ἀναφορικά ὄντα, ὅμως εἶναι οὐσία δύνανται· καὶ ὁ πατήρ καὶ ὁ υἱὸς ἀναφορικά ὄντα κατὰ τὸν 5 δευτέρου ὀρισμὸν, ὅμως εἰσὶν οὐσίαι. Καὶ ἰστέον ἔσον πρὸς τὸ πρῶτον, ὅτι τὸ αὐτὸ ἄτοπόν ἐστιν, εἴ ἢ ποσότης ἐστὶ πρὸς τι, ἢ ἢ ποιότης, ὡς περ εἰ καὶ ἢ οὐσία πρὸς τι ἐστίν, ἀλλὰ ἐκδηλότερόν ἐστι· τοῦτο τὸ ἄτοπον ἐπὶ τῆς οὐσίας ἢ ἐπὶ τῶν ἄλλων, διότι ἢ οὐσία, βᾶσις ἐστὶ καὶ θεμέλιος πάντων τῶν ἄλλων. Ὅσον δὲ πρὸς τὸ δεύτερον, εἰδέναι δεῖ ὅτι, ὡς εἴρηται 10 ἀνωτέρω, ἢ ἀναφορὰ οὐ δύναται νοεῖσθαι χωρὶς πράγματος ἄλλης κατηγορίας. Ὅθεν τὸ μὲν πρᾶγμα ἐκεῖνο ἐστὶν οὐσία ἢ ἄλλη τις κατηγορία ὅπερ ὑπόκειται τῇ ἀναφορᾷ· ἢ δὲ ἀναφορὰ ἐστὶ σχέσις, μεταξὺ οὐσα πράγματος καὶ πράγματος, καὶ κατὰ τοῦτο μεταξὺ μιᾶς οὐσίας καὶ ἄλλης ἐστὶ σχέσις καὶ ἀναφορὰ, οὐ μέντοι τις οὐσία ἐστὶν ἀναφορὰ, ὅπερ εἶπετο 15 ἐκ τοῦ προτέρου ὀρισμοῦ, ὡς δέδεικται.

Δεύτερον, ζητεῖται περὶ τοῦ ὀρισμοῦ τοῦ δευτέρου εἰ καλῶς αὐτὸν τέθεικεν. | Πᾶν γὰρ συμβεβηκὸς δοκεῖ ἔχειν ἀναφορὰν· τὸ γὰρ εἶναι παντὸς f. 121 v συμβεβηκὸς ἐστὶν ἐκ τινος, καὶ ἔχει πῶς πρὸς ἄλλο, δηλονότι πρὸς τὴν οὐσίαν, ἐπειδὴ τὸ εἶναι τοῦ συμβεβηκὸς ἐστὶ τὸ ἐνυπάρχειν. Ἡ ἐνέργεια 20 ἄρα καὶ τὸ πάθος καὶ αἱ λοιπαὶ πᾶσαι κατηγορίαι εἰσὶν ἀναφοραί, ὅπερ ἄτοπον. Καὶ ῥητέον, ὅτι τὸ εἶναι πρὸς τι καὶ τὸ ἡρτησθαι ἐτέρου διχῶς δύναται εἶναι· ἐνὶ μὲν τρόπῳ, ὡς ὅταν ἐν τι ἐτέρου γένους ἡρτημένον ἢ ἐν ᾧ τέ ἐστὶ καὶ ἐν ᾧ ἐρρίζωται ἢ τούτου οὐσία, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἡρτηνται τὰ συμβεβηκὸτα πάντα τῆς οὐσίας· ἡρτηται γὰρ τῆς οὐσίας, 25 διότι ἐνίσχεται ἐν αὐτῇ, καὶ ἢ τοιαύτη ἀπάρτησις οὐ ποιεῖ ἀναφορὰν· ἐτέρῳ δὲ τρόπῳ, ὡς ὅταν ἐν τι τοῦ αὐτοῦ γένους ἡρτημένον ἢ ὡς ἀπ' ἐκείνου οὐ τῇ σχέσει ἐστίν, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ ἡρτηνται πάντα τὰ ἀναφορικά ἀλλήλων. Δοκεῖ δὲ ὁ Ἀριστοτέλης θεῖναι ἐν τῷ λόγῳ τῶν πρὸς τι τὸ πῶς πρὸς διάκρισιν τῶν πρὸς τι καὶ τῶν ἡρτημένων ἄλλου, 30 ὅπερ οὐκ εἰσὶν ἀναφορικά.

Τρίτον, ζητεῖται περὶ τῆς ιδιότητος ἐκείνης τῶν ἀναφορικῶν· „Εἰ τις οἶδε τὸ ἐν ἀφωρισμένως,“ καὶ τὰ λοιπά. Εἰ γὰρ τὸ ἐν γινώσκαιτο διὰ τοῦ λοιποῦ, ἢ διάλληλος ἐστὶ δεῖξις καὶ ἐστὶ θάτερον γνωριμώτερον καὶ ἀγνωστότερον ἑαυτοῦ. 35

Ἔτι, δοκεῖ ἀδύνατα ἀξιοῦν· τὸ μὲν γὰρ νοεῖσθαι θάτερον καὶ τὸ λοιπὸν ἅμα ἀδύνατον εἶναι δοκεῖ, διότι οὐχ ἀρμόζει πολλά νοεῖν ἅμα, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Τοπικῶν λέγεται· τὸ δὲ νοεῖσθαι τὸ ἐν πρὸ τοῦ λοιποῦ, καὶ τοῦτό ἐστιν ἀσύμφωνον, εἴπερ εἰσὶν ἅμα τῇ φύσει καὶ τὸ ἐν οὐ δύναται γινώσκεισθαι, μὴ γινωσκόμενον καὶ τοῦ λοιποῦ.

Πρὸς δὲ τὸ πρῶτον ῥητέον, ὅτι ἐν τῷ περὶ εἶδους δέδεικται πῶς τὸ ἐν τῶν ἀναφορικῶν γινώσκειται καὶ ὀρίζεται διὰ τοῦ λοιποῦ.

Πρὸς τὸ δεύτερον ῥητέον, ὅτι ἡ ψυχὴ δύναται νοεῖν ἅμα τὰ δύο ἀναφορικά· οὐ μέντοι γε τοῦτό ἐστι νοεῖν ἅμα, ἐὰν θάτερον ἔχη σχέσιν πρὸς τὸ λοιπόν. Ὅθεν, εἰ καὶ μὴ δύναται νοεῖν δύο ἀπλῶς ὄντα, δύναται μέντοι νοεῖν διάφορα ὄντα ἡρημένα ἀλλήλων, ὡσπερ ὀρῶ μέγα καὶ λευκόν, καὶ οὐχ ὀρῶ δύο ἀλλὰ τὸ ἐν, διότι ὀρῶ τὸ ἐν διὰ τοῦ λοιποῦ, ὅσον τὸ μέγα διὰ τοῦ λευκοῦ.

Leçon XIV.

De la qualité.

10

f. 122

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΤΕΣΣΑΡΑΚΑΙΔΕΚΑΤΗ.
ΠΕΡΙ ΠΟΙΟΥ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ.

Ποιότητα δὲ λέγω καθ' ἣν ποιοί τινες λέγονται.

Μετὰ τὸν περὶ τῶν πρὸς τι λόγον περὶ τῆς ποιότητος ἡμῖν ὁ Φιλόσοφος διαλέγεται, καὶ ποιεῖ δύο τινά· πρῶτον, διαλέγεται περὶ αὐτῆς· δευτέρον, κινεῖ τινὰ ἀπορίαν ἐκ τῶν εἰρημένων περὶ αὐτῆς καὶ ταύτην ἀποσκευάζεται. Τὸ δὲ πρῶτον διαίρει εἰς δύο· πρῶτον, διορίζεται περὶ τῆς ποιότητος κατὰ τὰ οὐσιώδη αὐτῆς, διαστέλλων τὰ εἶδη καὶ τοὺς τρόπους· δευτέρον, διορίζεται περὶ αὐτῆς κατὰ τὰ συμβεβηκότα, δεικνύς τὰς ιδιότητας ἐν τῷ· „Ἰπάρχει δὲ καὶ ἐναντιότης.“ Τὸ πρῶτον αὐθις εἰς δύο διαίρει· πρῶτον, λέγει περὶ τῆς ποιότητος ἐξ ἀφαιρέσεως· δευτέρον, περὶ τῆς συγκεκριμένης εἴτουν περὶ τοῦ ποιοῦ ἐν τῷ· „Ποιὰ δὲ εἰσιν.“ Περὶ δὲ τὸ πρῶτον τρία ποιεῖ· πρῶτον μὲν γὰρ τίθησι τὸν ὀρισμὸν τῆς ποιότητος· δευτέρον, τὴν πολλαπλότητα αὐτῆς τίθησι· τρίτον, εὐθύς διαίρει, ἅμα διαίρων καὶ ἐπεξεργαζόμενος. Καὶ τὸ τρίτον διαίρεται εἰς τέσσαρα, κατὰ τὰ τέσσαρα εἶδη τῆς ποιότητος ἃ τίθησι.

Φησὶ τοίνυν ὅτι· „Ποιότητα λέγω καὶ ὀρίζομαι αὐτός, καθ' ἣν ποιοί τινες εἶναι λέγονται,“ ὅσον ἀφ' ἧς οἱ ἄνθρωποι παρονομάζονται, ὡσπερ ἡ δικαιοσύνη καὶ ἡ ἀγαθότης· ἐκ γὰρ τούτων ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι παρονομάζονται. Εἶτα φησὶν ὅτι ἡ ποιότης ἐστὶ τῶν πλεοναχῶς λεγομένων· εἶτα ἄρχεται τίθεναι τὰ εἶδη τῆς ποιότητος καὶ φησὶν ὅτι ἐν εἶδος ποιότητος ἕξις καὶ διαθέσεις λεγέσθωσαν, καὶ τίθησιν εὐθύς τὴν τούτων διαφορὰν, ἧτις ἐστὶν ἡ κατὰ τὸ πολυχρονιώτερον καὶ ὀλιγοχρονιώτερον, ταῦτὸν δὲ εἰπεῖν κατὰ τὸ εὐκίνητοτερον καὶ δυσκίνητοτερον· ἐξ οὗ ἐπεταὶ μηδὲ ἀντιστρέφειν αὐτάς. Αἱ μὲν γὰρ ἕξεις καὶ διαθέσεις εἰσὶν· αἱ δὲ διαθέσεις οὐ πάντως ἕξεις· ἔχουσι γὰρ ὡς ἡ γένεσις πρὸς τὴν αὐξήσιν, ἢ ὡς τὸ μέρος καὶ τὸ ὅλον τὸ γινόμενον ἐφεξῆς. Ὅσπερ οὖν τῆ αὐξήσιν ἐπεταὶ ἡ γένεσις, καὶ οὐ τὸ ἀνάπαλιν· τὰ μὲν γὰρ αὐξόμενα καὶ

γεγέννηται: πάντως, οὐ μὴν καὶ πάντα τὰ γεννώμενα ἠϋξήται: ἐξ ἀνάγκης, καὶ τὸ ὅλον ἦν ποτε μέρος ἐξ ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ καὶ τὸ μέρος ἐστὶν ὅλον ἐξ ἀνάγκης· πολλὰ γὰρ ἀπόλλυται: πρὶν εἰς τὸν τοῦ ὅλου λόγον ἐλθεῖν· οὕτω | καὶ ἡ ἕξις ἔχει καὶ ἡ διάθεσις. Οἱ μὲν γὰρ ἕξεις ἔχοντες καὶ f. 122^v διάκεινται πῶς κατ' αὐτάς, ἢ χειρόν, ἢ βέλτιον, ἢ ὀπωσοῦν· ἀπὸ γὰρ ὁ διαθέσεως ἠρῶντο· διὸ καὶ αἰεὶ διάκεινται, εἰ καὶ εἰς ἕξιν προβέβηκεν ἡ διάθεσις. Οἱ δὲ διακείμενοι οὐ πάντως καὶ ἕξεις ἔχουσιν· ἢ γὰρ οὐκ ἐν χρόνῳ πολλῷ, ἢ εἰ καὶ ἐν πολλῷ χρόνῳ, ἀλλ' οὐ πάνυ βεβαίως τὴν διάθεσιν ἔχουσιν ὥστε μὴ ἂν ποτε ταύτην ἀποβαλεῖν.

Ἔτερον δὲ γένος.

10

Τίθησι: δεύτερον εἶδος ποιότητος, τὸ κατὰ τὴν φυσικὴν δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν, καθ' ἃ λέγομεν πυκτικούς, ἢ ὀρμικούς καὶ ὅσα τῷ τοιούτῳ σχήματι τοῦ λόγου προφέρονται· καὶ πάλιν νοσώδεις, ἢ θυμώδεις, καὶ ὅσα τῷ τοιούτῳ τρόπῳ λέγονται. Εἰσὶ δὲ καὶ ἄλλα τὴν τοιαύτην ποιότητα σημαίνοντα, εἰ καὶ μὴ κατὰ τοὺς εἰρημένους τρόπους προφέρονται, οἷον 15 τὸ σκληρὸν καὶ τὸ μαλακόν.

[Ζητήματα.]

Περὶ τοῦτο τὸ μέρος ζητοῦνται: πρῶτον μὲν περὶ τῆς τάξεως τῆς ποιότητος πρὸς τὰς ἐπομένας κατηγορίας· δόξειεν γὰρ ἂν μὴ καλῶς προ-
τεθεῖσθαι τοῦ ποιεῖν, ἢ πάσχειν· πᾶσα γὰρ αἰτία φυσικῶς προηγείται 20 τοῦ ἰδίου αἰτιατοῦ· ἀλλὰ τὸ ποιεῖν ἐστὶν αἰτία ποιητικὴ τῆς ποιότητος· τὸ ποιεῖν ἄρα ὤφειλε προηγεῖσθαι τῆς ποιότητος. Ἡ μὲν οὖν μεῖζων ἀφ' ἑαυτῆς φανερά. Ἡ δὲ ἐλάττων δείκνυται οὕτως ἔχουσα καὶ ἐκ τοῦ Φιλοσόφου καὶ ἐκ τοῦ ποιητοῦ τῶν ἐξ ἀρχῶν, λέγοντος ὅτι ἡ ἐνέργεια ἐστὶν ἀποτέλεσμα τῆς ποιότητος, οἷον τὸ θερμαίνειν τῆς θερμότητος. Πρὸς 26 τοῦτο τοίνυν δεῖ λέγειν ὅτι, ἐπειδὴ ὁ Ἀριστοτέλης ἐνταῦθα προηγουμένως βούλεται περὶ τῶν τεσσάρων κατηγοριῶν διαλαβεῖν διὰ τὰς εἰρημένους αἰτίας καὶ ἐτι ῥηθησομένας, διωρίσατο δὲ ἤδη περὶ τῶν τριῶν πρότερον, καὶ τῇ τάξει τῇ προαποδεδειγμένῃ διὰ τὰς εὐλόγους αἰτίας καὶ ἰκανάς, ἄς περὶ ἐκάστης τῶν κατηγοριῶν ἐκείνων ἐλέγομεν, εὐλόγως ἐνταῦθα νῦν 30 διορίζεται περὶ τῆς λοιπῆς, ἣ ἐστὶν ἡ ποιότης. Ὅθεν οὐκ ἂν ἔδει δικαίως ζητεῖν περὶ τῆς τάξεως, διότι οὐκ ἔχει σκοπὸν ὁ Φιλόσοφος διαλαβεῖν περὶ τοῦ ποιεῖν ἐν πλάτει καὶ ἐπεξεργασμένως. Ἀλλ' ἐπειδὴ ζητεῖται καὶ τίθεται ἐπιχείρημα εἰς τοῦναντίον, ἀποκρινόμεθα πρὸς τὸ ἐπιχείρημα f. 123 ὅτι, εἰ καὶ ἡ ἐνέργεια ἐστὶν αἰτία τινῶν ποιότητων, ἔμως οὐκ ἀκολουθεῖ 35 τὸ τὴν ἐνέργειαν προηγεῖσθαι ἀπλῶς τῆς ποιότητος, διότι οὐκ ἐστὶν ποι-

26 ἀποτέλεσμα: αἰτία BC

γητική, εἰ μὴ τινῶν καὶ ὀλίγων ποιότητων, οἷον τῶν οὐσῶν ἐν τῷ τρίτῳ
 εἶδει τῆς ποιότητος, καὶ διὰ τοῦτο οὔτε αἰτία, οὔτε προτέρα ἐστὶν ἀπλῶς,
 εἰ μὴ πῆ. Ἀλλὰ καὶ κειμένου τοῦ τὴν ἐνέργειαν εἶναι ποιητικὴν ἀπασῶν
 τῶν ποιότητων, ἐπεὶ οὐδὲν ποιεῖ οὔτε πάσχει εἰ μὴ τῇ ποιότητι, ὡς δὲ
 5 δεικται ἐν τοῖς Περὶ γενέσεως ὅθεν καὶ δύο ποιότητες τίθενται
 ἐνεργητικαί, δηλονότι τὸ θερμὸν καὶ ψυχρὸν, αἱ διατιθέασσι τὸ ὑποκεί-
 μενον πρὸς τὸ ποιεῖν· καὶ δύο ἕτεραι ποιότητες τίθενται παθητικαί, αἱ
 διατιθέασσι τὸ ὑποκείμενον πρὸς τὸ πάσχειν· διὰ ταῦτα οὐχ ἔπεται τὴν
 ἐνέργειαν εἶναι προτέραν· ἢ γὰρ ἐνέργεια οὐ γεννᾷ τὴν ποιότητα εἰ μὴ
 10 δι' ἑτέρας ποιότητος καὶ ἐπειδὴ προῖεναι οὐκ ἔστιν ἐπ' ἄπειρον, ἀνάγκη
 κατανατᾶν εἰς τινὰ ποιότητα πρώτην, ἣτις ἂν ἐπιφέροιστο πάσας τὰς ποιό-
 τητας, καὶ αὐτὴ γίνοιτο ἂν ὑπ' οὐδεμιᾶς. Ἐπεται τοίνυν ἐντεῦθεν πᾶσαν
 ἐνέργειαν προηγείσθαι πάσης ποιότητος γεννητῆς κατὰ τὸν χρόνον. Ἀλλ' ἢ
 ποιότης προηγείται ἀπλῶς τῆς ἐνεργείας, ἐπεὶ οὐδὲν ποιεῖ εἰ μὴ τῇ
 15 ποιότητι.

Δεύτερον, ζητεῖται περὶ τῆς ποιότητος εἰ ἔστι γένος· δόξειε γὰρ ἂν
 μὴ εἶναι γένος, διότι οὐδὲν κοινὸν οὐσίᾳ καὶ συμβεβηκότι δύναται εἶναι
 γένος, ὡς φησὶν ὁ Πορφύριος. Ἀλλ' ἢ ποιότης ἐστὶ κοινὴ τῇ οὐσίᾳ καὶ
 τῷ συμβεβηκότι, διότι ἐστὶ ποιότης οὐσιώδης καὶ ποιότης ἐπουσιώδης.
 20 Οὐκ ἄρα ἐστὶ γένος.

Ἔτι, οὐδὲν πολλαχῶς λεγόμενον ἐστὶ γένος, διότι πᾶν γένος ἐστὶ
 συνώνυμον. Ἀλλ' ἢ ποιότης ἐστὶ τῶν πολλαχῶς λεγομένων.

Ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι ἢ ποιότης ἐστὶ γένος, διότι ἀντιδιήρηται τῇ οὐσίᾳ,
 ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, καὶ διότι συνωνύμως κατηγορεῖται κατὰ πασῶν τῶν
 25 ποιότητων καθ' αὐτὰς θεωρουμένων· πᾶσαι γὰρ αἱ ποιότητες ἐν τούτῳ
 συνέρχονται ἐν τῷ τῆς οὐσίας, ἐν αἷς αὐταί εἰσι, παρονομάζεσθαι ποιάς
 f. 123^r ἀπὸ τούτων. Πρὸς δὲ τὰ ἐπιχειρήματα ἰδεῖ ἀποκρίνεσθαι συντόμως· πρὸς
 μὲν τὸ πρῶτον, ὅτι μάλιστα μὲν ποιότης οὐσιώδης οὐ λέγεται, ἀλλὰ μάλ-
 λον ἰδίως λέγεται εἶδος οὐσιώδης· ἔπειτα οὐ πᾶσα κοινότης τὸν αὐτὸν
 30 λέγεται τρόπον· τὸ γὰρ ὄν ἐστὶ κοινὸν οὐσίᾳ καὶ συμβεβηκότι ὡς καθόλου
 λεγόμενον κατὰ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ συμβεβηκότος, εἰ καὶ μὴ κατὰ τὸν
 αὐτὸν λόγον· διὸ καὶ φησὶν ὁ Πορφύριος αὐτὸ μὴ εἶναι γένος οὐσίας καὶ
 συμβεβηκότος. Ἀλλ' ἢ ποιότης κοινὸν τι ἐστὶν οὐσίᾳ καὶ συμβεβηκότι οὐ
 τούτῳ τῷ τρόπῳ· οὐ γὰρ λέγεται κατὰ τῆς οὐσίας καὶ τοῦ συμβεβηκότος
 35 ἢ ποιότης ὡσπερ τὸ ὄν, ἀλλὰ διότι μᾶλλον μέρος τι τῆς οὐσίας δύναται
 καλεῖσθαι τῷ ὀνόματι τῆς ποιότητος, ἣτις ἐστὶ γένος ἀντιδιηρημένον τῇ
 οὐσίᾳ· οὐ γὰρ πᾶσα οὐσία ἐστὶ ποιότης, ἀλλ' ἢ οὐσιώδης διαφορά, ἣτις
 ἐστὶ μέρος τῆς οὐσίας ὡς ἀρχὴ αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῆς

ουσίας τάττεται κατὰ ἀνάλυσιν, ὡς προεῖρηται, καὶ καλεῖται ποιότης διὰ
 τινὰ ὁμοιότητα τῆς ποιότητος τοῦ συμβεβηκότος. Ὡσπερ γὰρ ἀπὸ ταύτης
 τῆς ποιότητος παρονομάζεται ἡ οὐσία κατὰ συμβεβηκός, οὕτως ἀπὸ τῆς
 διαφορᾶς παρονομάζεται ἡ οὐσία οὐσιωδῶς, ὅσον ἀπὸ τοῦ λογικοῦ εἴτουν
 τῆς λογικότητος τὸ λογικὸν ζῷον, ὡσπερ ἀπὸ τῆς λευκότητος τὸ λευκόν·
 ὥστε τὸ „οὐδὲν κοινὸν οὐσία καὶ συμβεβηκός: δύναται εἶναι γένος“ οὕτω
 δεῖ νοεῖν· „Οὐδὲν κοινὸν οὐσία καὶ συμβεβηκός: δύναται εἶναι γένος
 οὐσίας καὶ συμβεβηκότος, καὶ οὐδὲν κοινὸν οὐσία καὶ συμβεβηκός: συνω-
 νύμως δύναται εἶναι γένος γενικώτατον ἔν, ἀλλὰ τι κοινὸν οὐσία καὶ
 συμβεβηκός: ὡς καθόλου δύναται εἶναι γένος.“ Ἄλλ' ἡ ποιότης δύναται
 εἶναι γένος ἀντιπροτιμῆσαν τῇ οὐσίᾳ, ἥτις κοινὸν μὲν ἔστιν ὡς γένος καὶ
 οὐσιωδῶς πάσαις ταῖς ποιότησι, κοινὸν δὲ καὶ τῇ οὐσίᾳ κατὰ τὸ ὄνομα,
 διότι τινὲς οὐσίαι ἤγουν αἱ διαφοραί, ποιότητες δύνανται λέγεσθαι κατὰ
 τινὰ ὁμοιότητα, τὴν προεῖρημένην.

Πρὸς δὲ τὸ δεύτερον δεῖ λέγειν, ὅτι τὸ πλεοναχῶς ἐνταῦθα ἀντὶ τοῦ
 πολυειδῶς, οὐκ ἀντὶ τοῦ ὁμωνύμως εἴρηται.

Τρίτον, ζητεῖται περὶ τοῦ ἔρισμοῦ τῆς ποιότητος· δοκεῖ γὰρ εἶναι
 διάλληλος. Ὅριζεται γὰρ ἐνταῦθα τὴν ποιότητα διὰ τοῦ ποιού, καὶ
 πρώτων, τὸ ποιὸν διὰ τῆς ποιότητος. | Ἔτι δοκεῖ μηδὲ ἀρμόττειν ἀπάσῃ, ἰ. 124
 τῇ ποιότητι, διότι ἡ διάθεσις καὶ τὸ πάθος εἰσὶ ποιότητες, καὶ κατὰ
 ταύτας οὐ παρονομάζεται τὸ ποιόν· οὐ γὰρ τις παρονομάζεται ἐπιστήμων,
 διότι διάκειται πρὸς τὴν ἐπιστήμην· ἀλλ' οὐδὲ κατὰ τὰ πάθη, διότι ἀπὸ
 τῶν ῥαδίως διαλυομένων οὐ παρονομαζόμεθα· τὰ δὲ πάθη ῥαδίως δια-
 λύονται, ὡς αὐτὸς φησιν.

Πρὸς τοῦτο τρίτον ῥητέον, ὅτι ἡ ποιότης οὐ δύναται κυρίως ἐρίζε-
 σθαι, γένος οὐσα γενικώτατον, ἀλλ' ὑπογράφεται διὰ τινος μᾶλλον γνωρί-
 μου ἔσον πρὸς ἡμᾶς, δηλονότι διὰ τοῦ ποιού· οὐδὲ ἔστι διάλληλος δεῖξις
 ἀπλῶς· τὰ γὰρ συγκεκριμένα εἰσὶ γνωριμώτερα ἔσον πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὰ
 δι' ἀφαιρέσεως εἰσὶ γνωριμώτερα ἀπλῶς ἔσον πρὸς τὴν φύσιν. Πρὸς δὲ
 τὸ δεύτερον ῥητέον, ὅτι ὁ ἔρισμός διδασκᾶται περὶ πράγματος ἐν τῷ ἰδίῳ
 εἶναι τελείου. Ὅθεν ὁ Φιλόσοφος ὀρίζεται τὴν τελείαν ποιότητα. Ἡ δὲ
 διάθεσις καὶ τὸ πάθος εἰσὶν ἀτελής ποιότης· οὐδὲ γὰρ ἡ διάθεσις ποιεῖ
 τὸ πρῶτον εἶδος τῆς ποιότητος, ἀλλ' ἡ διάθεσις καὶ ἡ ἔξις· οὐδὲ τὸ πάθος
 ποιεῖ τὸ τρίτον εἶδος τῆς ποιότητος, ἀλλ' ἡ παθητικὴ ποιότης καὶ τὸ πά-
 θος. Ἡ καὶ ἄλλως δεῖ λέγειν καὶ ἴσως βέλτιον, ὅτι ὁ λόγος τῆς ποιό-
 τητος ἀρμόττει καὶ τῇ ἔξει καὶ τῇ διαθέσει καθ' αὐτάς, διότι ἐν εἰς
 καθ' αὐτάς, ἐφόσον μία καὶ ἡ αὐτὴ ὁμοιότης ἀπ' ἀμφοτέρων γίνεται ἐν
 τῇ ψυχῇ· ἀλλὰ διότι κατὰ συμβεβηκός διαφέρουσιν ἤγουν ἐν τῇ πρὸς τὸ
 ὑποκαίμενον παραθέσει· συμβεβηκε γὰρ αὐταῖς, ἐφόσον εἰσὶν ἐν τῷ ὑπο-
 καίμενῳ τῇ μὲν ἔξει δυσκινήτῳ εἶναι καὶ μονίμῳ, τῇ δὲ διαθέσει εὐκινήτῳ

διὰ τὸ μὴ ἐρριζώσθαι σφόδρα ἐν τῷ ὑποκειμένῳ· διὰ τοῦτο τοίνυν οὐχ ἄρμόττει αὐταῖς ὁ αὐτὸς λόγος, ἀλλ' ἔχουσι διαφόρους λόγους κατὰ συμβεβηκός. Ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τοῦ πάθους καὶ τῆς παθητικῆς ποιότητος.

6 Τέταρτον, ζητεῖται περὶ τῆς ἐπιγραφῆς διατί οὕτως ἐπέγραψεν. Εἰ γὰρ διότι ἡ ποιότης ἐστὶ διπλή, ἢ τε ἐξ ἀφαιρέσεως καὶ ἡ συγκεκριμένη, f. 124 ὧν τὴν μὲν ἐξ ἀφαιρέσεως ὀνομάζει ποιότητα, τὴν δὲ συγκεκριμένην ποιόν, λέγω ὅτι τοῦτο καὶ ἐπὶ πάντων τῶν συμβεβηκόντων ὁμοίως ἔχει· ἅπαν γὰρ συμβεβηκός ἐπιγὼς δύναται θεωρεῖσθαι· καθ' αὐτὸ καὶ ἀπολελυμένως, καὶ καθόσον ἐνίσχεται τῷ ὑποκειμένῳ. Ἔδει γοῦν καὶ τὰ περὶ τῶν ἄλλων κατηγοριῶν οὕτως ἐπιγράψαι· ἀφαιρεματικῶς καὶ συγκεκριμένως, ἵγουν περὶ ποσοῦ καὶ ποσότητος. Ἀλλ' οὐδὲν τοιοῦτον ἔχει πεποίηκεν, ὥστ' οὐδὲ ἐνταῦθα ἐχρήν. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο δεῖ λέγειν, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ αὐτὸς λόγος περὶ ποιότητος καὶ ποσότητος καὶ ἀναφορᾶς ὅσον 15 κατὰ τὸ ἐξ ἀφαιρέσεως καὶ τὸ συγκεκριμένον, εἰ καὶ πᾶσιν ὑπάρχουσιν ἄμφω ταῦτα· ἢ γὰρ ποιότης οὐκ ἔχει ἰδίαν ἀρχὰς δι' ὧν δύναται ἂν νοεῖσθαι ἄνευ αἰσθητῆς ὕλης, ὥσπερ ἡ ποσότης ἔχει ἀρχὰς τὸ σημεῖον καὶ τὴν μονάδα, αἱ δὲ δύνανται νοεῖσθαι χωρὶς τινος ὕλης σεσημειωμένης καὶ ἐνικῆς· ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ τῆς ποιότητος εἰσὶν αἱ ἀρχαὶ τῶν ἰδίων ὑποκειμένων, 20 καὶ διὰ τοῦτο οὐ δύνανται νοεῖσθαι ἄνευ τῶν ὑποκειμένων, ἵγουν ἢ σιμότης ἄνευ τοῦ σιμοῦ. Καὶ ἐντεῦθεν ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ τὴν μὲν ποσότητα δύνασθαι εἶναι ἐξ ἀφαιρέσεως, τὴν δὲ ποιότητα μὴ δύνασθαι· διὸ καὶ περὶ μὲν τὴν ποσότητα συνίστανται αἱ μαθηματικαὶ ἐπιστῆμαι, ὥσπερ καὶ περὶ τὴν οὐσίαν ἄλλα· περὶ δὲ τὴν ποιότητα οὐδεμία συνίσταται ἐπι- 25 στήμη. Διὰ ταῦτα τοίνυν ἀδύνατον γινώσκειν τὴν ποιότητα ἀληθῶς εἰ μὴ διὰ τῆς πρὸς τὸ ὑποκείμενον συγκρίσεως, καὶ διὰ τοῦτο διορίζεται ὁ Φιλόσοφος περὶ ποιότητος καὶ ποιοῦ. Περὶ δὲ ποσότητος καὶ ποσοῦ οὐ διωρίσατο, διότι δύναται νοεῖσθαι ἡ ποσότης ἄνευ τῆς πρὸς τὴν αἰσθητὴν ὕλην συγκρίσεως. Ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν πρὸς τι δεῖ λέγειν, ὅτι αἱ 30 ἀρχαὶ τῆς ἀναφορᾶς εἰσὶ τὸ ἓν καὶ τὰ πολλὰ εἴτουν τὸ πλῆθος· ὅθεν ἐπεὶ τὸ πλῆθος δύναται νοεῖσθαι χωρὶς τινος ὕλης αἰσθητῆς, καὶ ἡ ἀναφορὰ δύναται νοεῖσθαι χωρὶς τῆς πρὸς τὴν αἰσθητὴν ὕλην συγκρίσεως.

Ἐνίοι δὲ πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα ἀπλούστερον λέγουσιν, ὅτι τὸ ἐξ ἀφαιρέσεως συμβεβηκός ἔοικε τῇ ποιότητι· καθότι ἀπὸ ταύτης τὸ συγκεκριμένον | παρονομάζεται, ἢ τὸ ὑποκείμενον, καὶ διότι οὕτω περὶ ποιότητος εἶπεν, ἐξ ἧς ἡ τοιαύτη ὁμοιότης λαμβάνεται· ἵνα μὴ λέγων περὶ ποσότητος ἀσύνετα λέγῃ, διὰ τοῦτο οὐκ ἐποίησατο διπλὴν τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ποσότητος, ἀλλὰ περὶ ποσοῦ μόνον εἶπε. Καὶ αὕτη ἡ λύσις, εἰ καὶ ἀπλουστέρα ἐστίν, ὅμως ὑφ' ἡμῶν βεβαιούται, καθόσον ἐγχωρεῖ ὅσον πρὸς 40 τὴν ἐπιγραφὴν ἦτις λέγει περὶ ποσοῦ· ἀλλὰ πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν ἦτις

λέγει περί ποσότητος (ἐν ἐνίοις γὰρ τῶν βιβλίων οὕτως ἐπιγέγραπται τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸ περί τῆς ποσότητος) αὕτη ἡ λύσις οὐκ ἔρρωται. Ἄλλ' οὐδὲ εἰς τὰ πρὸς τι διαβαίνειν οὗτος ὁ τρόπος τῆς λύσεως δύναται, εἰ μὴ καὶ περί ἐκείνων δεῖσαι ἰδίαν λύσιν ζητεῖν ἢ λέγοντας, ὅτι καὶ τῶν πρὸς τι διπλῆν ἐποιήσατο τὴν ἐπιγραφὴν λέγων πληθυντικῶς, ὅτι περί τῶν πρὸς τι· ἢ ἵνα μή τις νομίση προῖέναι τὴν σχέσιν ἐν τοῖς ἀναφορικοῖς ἐπ' ἀπειρον, εἴ γε τὰ μὲν ἀναφορικὰ πρὸς ἀλλήλα ἔχει τὴν σχέσιν ἀναφορᾶ τινι, αὐτὴ δὲ ἡ ἀναφορὰ ἑτέρα ἐξ ἀφαίρεσεως ἀναφορὰ ἐστίν, καὶ ἐκείνη ἄλλη· ὥστε δεῖ ἀρκεῖσθαι ἡμᾶς τῇ προτέρᾳ λύσει ὡς σοφωτέρᾳ καὶ ἱκανωτέρᾳ.

Πέμπτον, ζητεῖται περί τῆς αὐταρκειᾶς τῶν εἰδῶν τῆς ποιότητος. Καὶ ἰστέον ὅτι οἱ μὲν λαμβάνουσι τὴν διαφορὰν τῶν εἰδῶν τῆς ποιότητος ἀπὸ τῆς διαφορᾶς τοῦ ὑποκειμένου· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς φύσεως τῶν ἀντιληπτικῶν δυνάμεων, ἅς αἰ ποιότητες ἀλλοιοῦσιν· οἱ δὲ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας καὶ τοῦ πάθους καὶ τῆς κινήσεως, οἱ καὶ βέλτιον τῶν προτέρων λέγουσιν· οἱ δὲ σαφέστερόν τε ὁμοῦ καὶ ἀκριβῶς οὐδὲν ἤττον φασὶν ὅτι διακρίνονται τὰ εἶδη τῆς ποιότητος τῇ πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτῶν ἀποβλέψει, αἵπερ εἰσὶν αἰτίαι αὐτῶν· τῶν γὰρ ὑποκάτω πραγμάτων τούτων ἀρχή, ἐστὶν ἡ ψυχὴ καὶ ἡ φύσις. Ἡ τοίνυν ἀπὸ τῆς ψυχῆς γίνεται ἡ ποιότης, ἢ ἀπὸ τῆς φύσεως· καὶ εἰ μὲν ἀπὸ τῆς ψυχῆς, ἐστὶ τὸ πρῶτον εἶδος τῆς ποιότητος· ἢ γὰρ ψυχὴ ἐστὶν αἰτία τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς ἀρετῆς, ἐξ ὧν ἐστὶν ἡ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις· εἰ δὲ παρὰ τῆς φύσεως, ἢ τῆς χθαμαλωτέρας μόνον φύσεως, καὶ οὕτως ἐστὶ τὸ δεύτερον εἶδος· ἢ γὰρ γινομένη παρὰ τῆς χθαμαλωτέρας φύσεως συμπλοκὴ ἐστὶν αἰτία τῆς φυσικῆς δυνάμεως καὶ ἀδυναμίας· ἢ ἀπὸ τῆς ὑψηλοτέρας φύσεως, καὶ οὕτως ἐστὶ τὸ τέταρτον εἶδος. Ἡ γὰρ μορφή οὐκ ἐστὶν εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ πρώτου κινουόντος, καὶ τὸ σχῆμα τῶν πραγμάτων οὐκ ἐστὶν εἰ μὴ ἀπὸ τοῦ πρώτου μορφοῦντος καὶ ἀφομοιοῦντος· οὐ γὰρ δύναται ἀποδίδοσθαι λόγος διὰ τί τὸ φύλλον τοῦ ἐνὸς δένδρου ἐστὶν ἄλλου σχήματος ἢ τὸ φύλλον ἑτέρου δένδρου· εἰ δὲ παρ' ἑκατέρας τῆς φύσεως, οὕτως ἐστὶ τὸ τρίτον εἶδος· ἢ γὰρ λευκότης ἢ ἐν τῷδὲ πῆ μὲν ἐστὶν ἀπὸ τῆς συμπλοκῆς, πῆ δὲ ἀπὸ τῆς ἐνεργείας τῆς ὑψηλοτέρας φύσεως.

Ἐκτον, ζητεῖται· εἰ ἡ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις ποιοῦσιν ἐν εἶδος ποιότητος. Καὶ φημι ἄνευ ἐπιχειρημάτων, ὅτι οὕτως ἔχει· πρῶτον μὲν διὰ τὸ τοῦ εἰπόντος ἀξίωμα· οὕτω γὰρ ὁ Φιλόσοφος λέγει· ἐν μὲν οὖν εἶδος ποιότητος ἕξις καὶ διάθεσις λεγέσθων· δεύτερον δέ, καὶ διότι τὸ τέλειον καὶ τὸ ἀτελὲς οὐ πικίλλουσι τὸ εἶδος· τὸ γὰρ μᾶλλον καὶ ἤττον λευκὸν οὐ ποικίλλουσι τὸ εἶδος, διότι τὸ τέλειον καὶ τὸ ἀτελὲς μίᾳ καὶ τῇ αὐτῇ φύσει συμβαίνουσιν. Ἄλλ' ἡ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις ταύτη μόνον διαφέρουσιν· ὅτι ἡ μὲν ἕξις ἐστὶ ποιότης τελεία, ἡ δὲ διάθεσις ποιότης ἀτελής.

Ἰστέον δὲ ὅτι ἡ ἕξις καὶ ἡ διάθεσις εἰσὶν ἐν εἶδος ποιότητος οὐκ

εἰδικώτατον, ἀλλ' ὑπ' ἄλληλον· ἔχουσι γὰρ ὑφ' ἑαυτὰς ἕτερα εἶδη, οἷον ἡ μὲν εἴς τις ὑφ' ἑαυτήν, τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν ἀρετήν· καὶ πάλιν ἡ μὲν ἐπιστήμη, ὑφ' ἑαυτήν, ἀριθμητικὴν καὶ γεωμετρίαν, ἡ δὲ ἀρετή, δικαιοσύνην καὶ σωφροσύνην, ἡ δὲ διάθεσις, λευκότητα καὶ μελανίαν, καὶ διάθεσιν πρὸς τὴν ἐπιστήμην, ὡσαύτως καὶ τὰ ἄλλα· ὧν ἀπάντων ἐστὶν εἰς λόγος ὁ εἰδικός, λαμβανόμενος ἐκ τινος κοινοῦ τρόπου τῆς αὐτῶν ὑπάρξεως, καὶ οὕτως ὁ κοινὸς τρόπος ἐστὶν ὅτι παρονομάζουσιν ἕκαστον τῶν τοιούτων τὸ ἑαυτοῦ ὑποκείμενον, καὶ διατιθέασιν αὐτὸ πρὸς τὴν δευτέραν ἐνέργειαν, ὡσπερ ἡ ἐπιστήμη διατίθει τὸ ὑποκείμενον πρὸς τὸ θεωρεῖν, ὅπερ ἐστὶν δευτέρα τῆς ἐπιστήμης ἐνέργεια.

f. 126 Ἐβδόμον, ζητεῖται εἰ ἔχουσι τὰ εἶδη τῆς ποιότητος τὰ τέσσαρα ἐν ἑαυτοῖς τάξιν προτέρου καὶ ὑστέρου· καὶ δεῖ λέγειν ὅτι καθ' αὐτὰ μὲν καὶ κατὰ τὴν πρὸς τὸ γενικώτατον ἀναφορὰν οὐκ ἔχουσι τάξιν προτέρου καὶ ὑστέρου, ἀλλ' εἰσὶν ἅμα τῇ φύσει, ὡσπερ καὶ παντὸς ἄλλου γένους εἶδη οὐ τέτακτα πρὸς ἄλληλα κατὰ τὸ πρότερον καὶ τὸ ὕστερον· κατὰ συμβεβηκὸς μόντοι γε, τουτέστι διὰ τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀξίαν τῶν ὑποκειμένων ἐν οἷς εἰσι, θεωρεῖται καὶ ἐν αὐτοῖς ἡ τοιαύτη τάξις, ὡσπερ εἰώθαμεν λέγειν περὶ τῆς καταφάσεως καὶ τῆς ἀποφάσεως, ὅπερ εἰσὶν εἶδη τῆς ἀποφάσεως· ἐστὶ μόντοι αὐτῶν ἡ κατάφασις προτέρα τῆς ἀποφάσεως· ὡσαύτως καὶ ἡ καθόλου οὐσία καὶ ἡ μερικὴ ἔχουσι πρὸς ἀλλήλας κατὰ τὸ πρότερον καὶ ὕστερον κατὰ συμβεβηκὸς, εἰ καὶ καθὼ εἶδη τῆς οὐσίας οὐκ ἔχουσι τὴν τοιαύτην τάξιν· Οὕτω δὲ καὶ τὰ εἶδη τῆς ποιότητος τῇ τάξει τῶν ὑποκειμένων αὐτοῖς συνδιατίθενται, ὡς αὐτόθεν ὀφλόν ἐστίν, καὶ τοῦτο οὐδὲν κωλύει εἶναι αὐτὰ ἀληθινὰ εἶδη τῆς ποιότητος.

Ἐβδόμον, ζητεῖται περὶ τοῦ δευτέρου εἶδους τῆς ποιότητος. Δόξειε γὰρ ἂν τὴν φυσικὴν δύναμιν καὶ ἀδυναμίαν μὴ δύνασθαι ποιεῖν ἐν τι εἶδος ποιότητος, διότι ἡ φυσικὴ δύναμις ἔχει κατὰ τρόπον φυσικοῦ εἶδους, ἡ δὲ φυσικὴ ἀδυναμία τρόπον ὕλης. Ἀλλ' ἡ ὕλη καὶ τὸ εἶδος οὐ συνίασιν εἰς ταῦτόν, ὡς ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Φυσικῶν λέγεται. Οὐδ' ἄρα ἡ φυσικὴ δύναμις καὶ ἀδυναμία.

Ἐπεὶ ἡ φυσικὴ δύναμις ἐστὶν ἀρχὴ τῆς ἐνεργείας· ἡ δὲ φυσικὴ ἀδυναμία ἐστὶν ἀρχὴ τοῦ πάθους. Ἀλλ' ἡ ἐνέργεια καὶ τὸ πάθος οὐ δύνανται ποιεῖν ἐν γένος. Οὐδὲ ἡ φυσικὴ ἄρα δύναμις καὶ ἀδυναμία ἐν τι εἶδος ποιεῖν δύνανται.

Ἀλλὰ δεῖ λέγειν πρὸς τοῦτο τὸ ζήτημα, ὅτι ἡ φυσικὴ δύναμις οὐκ ἔχει παντοιοτρόπως κατὰ τρόπον ἐνεργείας καὶ εἶδους, καὶ ἡ ἀδυναμία κατὰ τρόπον πάθους καὶ ὕλης, ὡς τὰ ἐπιχειρήματα συνεπέρινον, ἀλλὰ τρόπῳ τινὶ καὶ ἀναλογικῶς· τὸ γὰρ ἔχον φυσικὴν ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθίστασθαι ἐνὶ δύναται ἔχειν φυσικὴν δύναμιν | τοῦ ἄλλῳ ἀνθίστασθαι, ὡσπερ τὸ ὕδωρ φυσικὴν ἔχει ἀδυναμίαν τοῦ ἀνθίστασθαι τῷ σιδήρῳ· ἔχει μόντοι

γε φυσικὴν δύναμιν τοῦ ἀνθίστασθαι· ἐνίοτε τῷ πυρί, καὶ οὕτω φαίνεται ἢ πρὸς τὰ ἐπιχειρήματα καὶ ἀμφοτέρωθεν λύσεις.

Leçon XV.

ΑΝΑΓΝΩΣΙΣ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗ.

Τρίτον δὲ γένος ποιότητος.

Τίθησι τὸ τρίτον εἶδος τῆς ποιότητος, ὅπερ ἐστὶν ἡ παθητικὴ ποιότης καὶ τὸ πάθος, οἷον γλυκύτης καὶ πικρότης ὅσον πρὸς τὴν αἴσθησιν τῆς γεύσεως, καὶ θερμότης καὶ ψυχρότης ὅσον πρὸς τὴν ἀψίγν, καὶ λευκότης καὶ μελανία ὅσον πρὸς τὴν ὄψιν· καὶ ταῦτα πάντα δείκνυσιν εἶναι ποιότητος ἐκ τοῦ τῆς ποιότητος λόγου· ποιότης γάρ, φησὶν, ἐστὶ καθ' ἣν ποιοῖ 10 λεγόμεθα. Ἄλλὰ τὰ δεκτικὰ τῶν προειρημένων λέγονται ποιά κατ' αὐτὰ τὰ προειρημένα. Ἄρα πάντα ποιότητές εἰσιν. Οὐ τίθησι δὲ τὴν μείζω, ἀλλὰ τὴν ἐλάττω καὶ τὴν ταύτης ἐξήγησιν· εἶτα δείκνυσι τίνες εἰσὶν αἱ παθητικαὶ ποιότητες, καὶ δια τί. Λέγονται γοῦν, φησὶ, παθητικαὶ ποιότητες, ὅτι· πάθος ἐπιφέρουσιν, ἀλλ' οὐ τοῖς ὑποκειμένοις ἐν οἷς εἰσιν, 15 ἀλλὰ ταῖς αἰσθήσεσιν ὧν εἰσιν ἀντικείμενα, οἷον ἡ γλυκύτης τοῦ μέλιτος οὐκ ἐπιφέρει πάθος τῷ μέλιτι, ἀλλὰ τῇ γεύσει. Εἰσὶ μὲντοι γε ἔναι παθητικαὶ ποιότητες, αἱ γίνονται ἀπὸ τινων παθῶν, ὡσπερ ἡ λευκότης καὶ ἡ μελανία. Καὶ τοῦτο, ὅτι οὕτως ἔχει ὁμολογουμένως, δείκνυσιν· ἐξ αἰδοῦς γάρ, φησὶν, ἐγένετό τις ἐρυθρός, διότι τὸ αἷμα ἐστὶ φίλος τῆς 20 φύσεως, καὶ ὡσανεὶ βούλεται καλύπτειν τὸ πρόσωπον· καὶ ἐκ τοῦ πάθους τοῦ φόβου γίνεται τις ὠχρός, διότι τὸ αἷμα, ὅπερ ἐστὶν, ὡς εἴρηται, φίλος τῆς φύσεως, ἀνατρέχει πρὸς τὴν καρδίαν, καὶ διὰ τοῦτο, εἰ τίς τι τοιοῦτον φυσικῶς πάσχοι, δεῖ τὸ ὅμοιον χρῶμα ἔχειν φυσικῶς, ὅποιον εἶχεν ἐξ ἐκείνου τοῦ πάθους κατὰ συμβεβηκός. 25

Ὅσα μὲν οὖν.

Κοινῶς οὖν περὶ παθῶν καὶ παθητικῶν ποιότητων διαλεχθεῖς, νῦν διακρίνει παραβάλλων τὰ πάθη πρὸς τὰς παθητικὰς ποιότητας, καὶ φησὶν ὅτι μεταξὺ τούτων αὕτη ἐστὶν ἡ διαφορά, ὅτι αἱ μὲν διαθέσεις αἱ γινόμενα ἀπὸ τῶν παθῶν τῶν δυσκινήτων εἰσὶ παθητικαὶ ποιότητες, | εἰ γε f. 127 κατ' αὐτάς λεγόμεθα ποιοί· αἱ δὲ ἀπὸ εὐκινήτων παθῶν οὐ λέγονται ποιότητες, διότι οὐδὲ παρωνύμως ἀπὸ τούτων λεγόμεθα· ὁ γὰρ ἐρυθρίασας δι' αἰδῶ οὐ παρονομάζεται ἐρυθρίας, οὐδὲ ὠχρίας ὁ διὰ φόβον ὠχρίασας.

Ὅμοίως δὲ τούτοις.

Τὰ αὐτὰ ταῦτα δείκνυσι καὶ ἐπὶ τῶν ψυχικῶν διαθέσεων· οὐ γάρ 30 μόνον περὶ τὸ σῶμα, ἀλλὰ καὶ περὶ τὴν ψυχὴν διαθέσεις τίνες εἰσὶν, ἡ